[1] לא תגיע ידו ונאמר [2] לא תשיג ידו מי שבא לידי עניות ועשירות יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות נשיא דכתיב [3] ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו [ז] מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו משיח דכתיב [4] והכהן הגדול מאחיו [ח] א שהוא גדול מאחיו בגוי בכח בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו גדלהו משל אחיו ת"ל והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו [ט] גדלהו מאחיו בעא מיניה רבינא מר"נ בר יצחק נשיא שנצטרע מהו מידחא דחי או מיפטר פטיר [י] א"ל דילך או דגזא תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולן אמר רבא מ"ט דר"ע אמר קרא [5] זה קרבן אהרן ובניו זו באה חובה לו ואין אחרת באה חובה לו ואימא כי ממעט ליה רחמנא מדלי דלות ומאי ניהו עשירית האיפה אבל עניות ועשירו' לא ממעטיה רחמנא לא ס"ד דכתי' [6] וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה המתכפר באחת מתכפר בכולן ושאין מתכפר באחת אין מתכפר בכולן אלא מעתה דכתיב [7] והיה כי יאשם לאחת מאלה ה"נ דכל המתחייב באחת מתחיי' בכולן ושאין מתחיי' באחת אין מתחייב בכולן אלמה תנן ר"ע אומר נשיא [יא] חייב חוץ משמיעת קול אביי ורבא דאמרי תרוייהו מאחת משמע ליה לאחת לא משמע ליה ומ"ש מאחת דמשמע ליה דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה למימרא דכל דמחייב בעשירית האיפה מחייב בכולן דאי ס"ד מתחייב באחת אע"פ שאין מתחייב בכולן נכתביה להאי מאחת מאלה בדלות א"נ בעשירות: **מתני'** [יב] כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת היחיד מביא כשבה ושעירה [יג] והנשיא שעיר [יד] ומשיח [טו] ב"ד מביאין פר [יז] ובעבודת כוכבים היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה [יח] וב"ד פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת אשם תלוי [יט] היחיד [כ] והנשיא חייבין [כא] ומשיח [כב] וב"ד פטורין [כג] אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבין וב"ד פטורין [כד] על שמיעת הקול ועל בטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין [כה] והיחיד והנשיא והמשיח חייבין אלא שאין ב"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי [כו] ר"ש ומה הן מביאין [כז] קרבן עולה ויורד [כח] ר"א אומר הנשיא מביא שעיר: **גמ'** תניא ר"ש היה נותן כלל כל שהיחיד באשם תלוי הנשיא כיוצא בו משיח וב"ד פטורין וכל שהוא באשם ודאי נשיא ומשיח כיוצא בהן וב"ד פטורין שמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו בית דין פטורין נשיא ומשיח חייבין אלא שאין הנשיא חייב בשמיעת הקול ולא משיח בטומאת מקדש וקדשיו כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין הא גופא קשיא אמרת שאין משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו בטומאת מקדש וקדשיו הוא דפטור אבל בשמיעת הקול ובטוי שפתים חייב אימא סיפא כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין קתני משיח ובית דין פטורין מה בית דין פטורין מכולהון אף משיח פטור מכולהון קשיין

[1] לא תגיע ידו ונאמר לא תשיג ידו. דמשמע מי שבא לידי עניות ועשירות דפעמים עני ופעמים עשיר הוא דישנו בקרבן עולה ויורד יצא משיח ונשיא דלעולם עשירים הם: **נשיא** שאין על גביו שום אדון אלא ה' דהייטו מלך ומולך לעולם עשיר הוא. וכ"ג בעינן שיהא גדול מאחיו בעושר דליכוי לעולם עשיר: **נשיא שנצטרע.** לר' ירמיה ולר' יוסי הגלילי דעבר מנשיאותו שאין ראוי להיות מלך כשהוא מצורע כדאמרי' לקמן בפ"ב (דף י.) ויוצא ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו ושב בבית החפשית [ז] דמשמע שנעשה חפשי ממלכותו: **מהו.** מי אמרי' פטור מקרבן עולה ויורד כשהוא נשיא ובכשיו כשנצטרע דעבר מנשיאותו ליחייב או דלמא מאי דהוי הוי כשהוא נשיא כלומר הואיל ודאתה כשנצטרע. ל"א מדחא דחי דאי לאי נשיאות מקרבן עולה ויורד לגמרי דהואיל ודאתה ידחה אפילו כשנצטרע או דלמא מיפטר פטור נשיאות מקרבן עולה ויורד וזמן דליכא נשיאות ליחייב דהייטו משנצטרע: **א"ל** ממלי קבעת לחיוביה לאתויי קרבן כשנצטרע ממנון שלך או מממנון דגזא דידיה הוי אומר מגזא דידי' הוא דבעי לאתויי וכיון דמגזא דידיה קבעי אתויי אמטו לאבי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דס"ק רבי ירמיה ור' יוסי יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות הלי נשיא שנצטרע נמי אינו בא לידי עניות דגזא דידיה כדקאי קאי פטיר לגמרי: **תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולן.** מקרבן עולה ויורד דכתיב זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב: ויקרא ו יג

6. וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה לכהן במנחה: ויקרא ה יג

7. והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה: ויקרא ה ה

תורה אור השלם

1. ואם לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה ליי אחד לחטאת ואחד לעלה: ויקרא ה ז

2. ואם לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת היא: ויקרא ה יא

3. אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות יי אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם: ויקרא ד כב

4. והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם: ויקרא כא י

5. זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו ליי ביום המשח אתו עשירת האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב: ויקרא ו יג

6. וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה לכהן במנחה: ויקרא ה יג

7. והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה: ויקרא ה ה

מוסף רש"י

הנשיא מביא שעיר. כדינו בכל המצות שבתורה (בריתות ב:).

תוספות הרא"ש

א"ל דילך או דגזא דידיה. פי' רש"י ד"ל (כו') משלך או מאוצר שלו יביא פשיטא דמשלו יביא הלכך אפילו נצטרע נמי פטור דגזא דידיה כדקאי קאי והרי אינו בא לידי עניות. ולא נהירא להרמ"ה ז"ל דאף על פי שיש לו ממון הרבה יכול לבוא לידי עניות כיון שהוא עבר ממלכותו ואין בידו ליקח מעם הארץ מסים והוי כעשיר שיש לו אוצרות הרבה ואפ"ה חייב דיכול לבוא לידי עניות אם יאבד העושר ההוא בענין רע. ופי' וכי משלך יש לו רשות ליקח או צריך ליקח מאוצרותיו הוה אומר מאוצרותיו ולא משלך כיון שעבר ממלכותו. הלכך הוה כשאר עשיר וחייב כפרושו. אבל לישנא דגמ' משמע כפרש"י ז"ל דה"ל למימר מדידך או מדלי' ומה לו להזכיר אוצרו. אלא דסתם מלך יש לו אוצרות מרובין. וא"א לבוא לידי עניות. הלכך כיון שכבר נפטר מחמת עשרו עדיין הוא עומד באותו הפטור ולא דמי לעשיר (שפטר) [שפע] מתחלה ואין לו כ"כ אוצרות מרובין. ויכול לבוא לידי עניות. אין לפוטרו משום עשרו שיש לו עתה: מ"ש דר"ע א"ק זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו.

[ז] עשירית האיפה חובה ביום חינוכן. דבמנחות פרק התכלת (דף נא:) תני זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' וכו' יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד ת"ל אשר יקריבו לה' אהרן בפ"ע ובניו בפ"ע.

[ח] בניו אלו כהנים הדיוטות כו' או אינו אלא כ"ג כשהוא אומר והכהן המשיח תחתיו מבניו הרי כ"ג אמור הא מה אני מקיים בניו אלו כהנים הדיוטות. פירוש שמקריבין עשירית האיפה ביום חינוכן לעבודה ומה לי כהן שמקריבה פעם אחת חובה. ומה לי כ"ג שמקריבה בכל יום חובה. קרא מיהא איירי אף בכהני' הדיוטים שמקריבין חובה. ופי' אחר שפי' רש"י

[ט] דאמלאים קאי שאז הקריבו בני אהרן ולא לדורות ביום חינוכן ולההיא פרושא ניחא: **הא** גופה קשיא אמרת שאין משיח חייב בטו"ש וקדשיו. וא"ת אמאי לא תקשי לי' מנשיא דקתני רישא אלא שהנשיא פטור בשמיעת קול והדר תני (כשהוא) [כל שהוא] בעולה ויורד נשיא כיוצא בו בעולה ויורד דהיינו במאי דמחייב ולאפוקי מר"א דאמר נשיא מביא שעיר. הרמ"ה ז"ל:

[ט] אלמי ל"ל קשה דהא הדיוטות נמי מביאין: ג) במנחות שם:

[יא] היכא דאורי הוא גרמיה בהיתר חלב ולא אשתתפו ב"ד בהדיה ואורו ב"ד בהיתר דם [ט] ואיתו בהדייהו ואזל ואכל חלב ואכלי קהל דם ואיתו פר מהו. כיון דאיסור חלב ודם שוה דהאי באכילה ודהאי באכילה וקרבנן שוה דהאי פר והאי פר כמאן דאורו ב"ד עימיה בהיתר חלב דמי דהלכך מתכפר בקרבן צבור. או דלמא כיון דלא מצטרפי להדדי. פי' דאי אכיל כחצי זית חלב וחצי זית דם לא מחייב כתרי איסורי דמי והורה בפ"ע הוא. אם תמצי לומר כיון דלא מצטרפי כתרי איסורי דמי הוא בחלב שעל הדקין מהו דאי אם חלב אחד הוא ובהדי צבור מיכפר אי דלמא כיון דמתרי קראי קאתו כדמפרש בפרק קמא הורה בפ"ע הוא וסלקא בתיקו: **מתני'** שאין ב"ד חייבין על שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת. פירוש (שהוא שאינו) [שאין. שהוא] חוזר על מה ששנה תחלה שהוריית משיח לעצמו כהוריית בית דין לצבור: מנא לה דתנו רבנן ונעלם דבר ולא שתעלם מצוה כולה כדאמרי' באידך פרקא: וכן המשיח מג"ל דכתיב

[יב] גי' רבינו כמדר הנעשות לפיקן מגי' שלנו. וכן היתה גי' הרמב"ם ופסק כאמ"ל כדרכו ומכנס דמקו מה הכ"מ ולמ"מ סוף ה"ש:

[יג] גי' רבינו כמדר הנעשות לפיקן מגי' שלנו. וכן היתה גי' הרמב"ם ופסק כאמ"ל כדרכו ומכנס דמקו מה הכ"מ ולמ"מ סוף ה"ש:

[יד] ל"ג מגי' שם פי"ו מהל' שגגות הל' ט: לא ד מגי' שם פ"ל הלכה ד: לב ה מגי' שם ופט"ו הלכה ו הלכה ו:

לג ו מגי' שם פ"ל ה' ד ופט"ו הל' ו:

לד ז מגי' שם פי"ב שם הלכה ו:

לה ח מגי' שם פ"ל הלכה ד:

לו ט מגי' שם פי"ב הלכה ו:

לז י מגי' שם פרק ו הלכה ו:

לח כ ל מגי' שם פרק ט הלכה ו:

לט מ מגי' שם פרק י"ב הלכה ב:

מ נ מגי' שם פרק ו הלכה י:

מא ס מגי' שם פי"ב הלכה ו:

מב ע פ מגי' שם פ"ו הלכה ז ועיין שם בהגהות וכ"מ:

רבינו חננאל

הנם בענין שיש בו לעם חובת קרבן. או מה צבור ראוהו. פי' ב"ד ועשו אחרים כהוראתו חייב אף משיח שהורה ועשו אחרים כהוראתו יהא חייב ת"ל על חטאתו אשר חטא. על מה שחטא הוא מביא ואינו מביא על מה שחטאו אחרים: אמר מר ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי. מנא ליה דאין משיח מביא אשם תלוי. ומהדרינן נפקא ליה מדכתיב גבי אשם תלוי על שגגתו אשר שגג מי שחטאו בשגגה כלומר לבד בלא העלם דבר הוא דמייתי אשם תלוי יצא משיח שאין חטאו בשגגה אלא עם העלם דבר. אמרינן ומנא ליה דמשיח חטאו בהעלם דבר. ומהדרינן נפקא ליה מלאשמת הנם הרי משיח כצבור. אקשינן עד כאן לא קמה ליה. פי' כשאמר החנא משיח בפר ואין מביא אשם תלוי עדיין לא היה המדרש מעמד על בוריו אלא נושא ונותן היה היאך יעמידונו. ופרקינן אשם תלוי כדי נסבה כלומר לא דייק בה דאינה צורך ובהכי (אלא) הוה סגיא [ליה] למימר צבור בפר ומשיח בפר מה צבור כו': **פיסקא** הורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו. הורה עם מתכפר לו בפני עצמו. הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור: ת"ר בספרא יכול הורה משיח עם הצבור וחטא עם הצבור יביא פר לעצמו ודין הוא שיתכפר לו עם הצבור נשיא מוצא מכלל צבור. פירוש דמייתי שעיר בשגגת מעשה ומשיח מוצא מכלל צבור מה נשיא חטא בפני עצמו מתכפר לעצמו חטא עם הצבור מתכפר עם הצבור. פירוש השגגת מעשה לחודה בלי אף משיח שחטא בפני עצמו מתכפר לעצמו. חטא עם הצבור. פי' שעשה בהוריית ב"ד מתכפר עם הצבור. לא אם אמר בנשיא שכן מתכפר עם הצבור ביום"כ. פי' בשעירי יוה"כ תאמר במשיח שאין מתכפר עם הצבור ביום"כ. פי' אלא בפר שלו. דכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש וגו' הואיל וכן יביא פר לעצמו. פי' כשחטא עם הצבור. ת"ל על חטאתו אשר חטא. חטא בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו. חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור: והוינן בה היכי דמי הורייתו בהדי צבור דנתכפר לו בפר הצבור. אי דהוא מופלא והן אינן מופלאין הוריה דידהו ולא כלום היא ובעי כל חד מהצבור שעשה אייתויי כשבה או שעירה פי' והוא הדראתו לעצמו הוראה כשעשה יביא פר. אי דהן מופלאין והוא אינו מופלא הוריית דידיה ולא כלום היא דכהדיוט דמי ובהדי קהל מתכפר דלאו בר אייתויי פר הוא. (שייך לדף ז ע"ב) ואוקימנא משמיה דרב פפא בשור. הוא מופלא והן מופלאין והורו בחד איסורא ועבוד צבור וקא עבד איהו בהדייהו ואיתו קהל פר איכפר ליה בינייהו. אבל אם הורה עמהם ולא עבד רוב הקהל אע"ג דאיהו עבד לא מייתי מידי דאיכא למימר עלייה